Question Paper Code : 7631

एम.ए. (चतुर्थ सेमेस्टर) परीक्षा, 2017

संस्कृत

वर्ग-ख साहित्य

प्रथम प्रश्नपत्रम्

(काव्यलङ्कारशास्त्रम्)

समय : घण्टात्रयम् **पूर्णांक : 70**

निर्देश : केवल **पञ्च** प्रश्नाः समाधेयाः। **प्रथम प्रश्नोऽनिवार्यः।** प्रतिवर्गम् एकैकः प्रश्नोऽवश्यं समाधेयाः।

1. अधोलिखितानं व्याख्यारुपत्वेनः लघुत्रराणि देयानि : [10x3=30]

(क) नैव भक्त्या ध्वनिर्लक्ष्यते ? कथम्।

(ख) किमिक्षेर्दोषोऽसौ न प्रनरग्रणाया मरुभुवः ।

(ग) समुच्चपार्थत्वे यत्र शब्दार्थयोरेकैकस्य व्यञ्जकत्वं तत्र ध्वनित्वमिष्टं न स्यात्।

(घ) न च तस्य विशेषः सम्भवति निरतिशयसुखास्वादलक्षणत्वात् तस्य

(ङ) शब्दस्यैकाऽभिधा शक्तिः।

http://www.lucknowstudy.com

(च) शब्दो नैव स्खलद्गतिः।

(छ) अनुभावविभावानां वर्णना काव्यमुच्यते।

(ज) यदेवं विधे विषये श्लेषाभावेऽयि विच्छित्तिसद्भावः।

(झ) विषयस्याऽपह्नवेऽपह्नतिः

(ञ) सा च जातिगुणक्रियाद्रव्याणामत्रकृतानामध्यवसेयत्वेन चतुर्था।

प्रथमोवर्गः

2. अधोलिखितयोर्लोचनटीकानुसारिणी व्याख्या विभीयताम् : [10]

(क) उक्त्यत्ररेणाऽशक्यं यत् तच्चारुत्वं प्रकाशयन्।

शब्दो व्यञ्जकतां बिभ्रद् ध्वन्युक्तेर्विषयीभ्वेत।।

(ख) वाचकत्वाश्रयेणैव मृणवृत्तिर्व्यवस्थिता।

व्यञ्जकत्वेक्मूलस्य ध्वनेः स्याल्लक्षणं कथम्।।

3. लोचनानुसारिणी विशदा व्याख्या विधेया : [10]

(क) कस्यचिद् ध्वनिभेदस्य सा तु स्याद्रपलक्षणम्।

(ख) येऽपि सहृदयदृदय संवेधमनाख्येयमेव ध्वनेरात्मानमाम्ना-

सिषुस्तेऽपि न परीक्ष्यवादिनः।

द्वितीयोवर्गः

4. अधोलिखितयोर्व्याख्या विधेया : [10]

(क) तस्मात् स्फुटतया यत्र प्राधान्येनान्यथापि वा।

वाच्यशक्त्यगनुमेयोऽर्थो भाति तत् काव्यमुच्यते।।

(ख) स्वभावश्चायमर्थानां यन्न साक्षादमीतथा।

स्वदन्ते सत्कविगिरां गता गोचरतां यथा।।

5. अधोलिखितयोर्व्याख्या वैशद्येन विधीयताम् : [10]

(क) किञ्च मुख्ये रसात्मनि काव्ये सम्भवति न तस्य गौणस्या श्रयणं प्रक्तं गौणमुख्ययोर्मुख्ये सम्प्रत्यय इति नियमात्।

(ख) गोखारोपेण वाहीके तत्साम्यमनुमीयते।

को ह्योतास्मिन्नततुल्ये तत्त्वं व्यपदिशेद्बुद्धः।।

तृतीयोवर्गः

6. सोदाहरणं व्याख्यायताम् : [10]

(क) अध्यवसाये व्यापारप्रधान्ये उत्पेक्षा।

(ख) प्रस्तुतात्रस्तुतानां तु दीपकम्।

http://www.lucknowstudy.com

7. निम्नालिखितयोर्व्याख्याऽङ्कार निर्देशपूर्वकं विधीयताम-

(क) त्वदङ्गमार्दवदुष्टः कस्य चित्ते न भासते।

मालतीशशभृल्लेखाकदलीनांकठोरता।।

(ख) चकोर्य एव चतुराश्चन्द्रिकाचामकर्माणि।

आवन्त्य एव निपुणाः सुदृशो रतनर्माणि।।

चतुर्थोवर्गः

8. लक्षणागौणीवृत्त्योर्भेदः कः ? निरूप्यताम्। [10]

9. टिप्पणी लिख्यताम् :

(क) अनुमितिः

(ख) निदर्शना

----- x -----

http://www.lucknowstudy.com